
Accountantsverslag 2012 **Gemeente Schiermonnikoog**

*Gemeente
Schiermonnikoog*

8 mei 2013

Aan de raad van de gemeente Schiermonnikoog
T.a.v. de heer S. van der Zwaag, griffier
Postbus 20
9166 ZP SCHIERMONNIKOOG

8 mei 2013

Referentie: CA/e0289819/350207/mdb/jmb

Geachte raad,

Met genoegen presenteren wij u ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2012 van gemeente Schiermonnikoog. Dit rapport bevat de belangrijkste bevindingen uit de controle van uw jaarrekening. De bevindingen uit deze opdracht zijn op een open en constructieve wijze met de burgemeester en gemeentesecretaris besproken.

Ons verslag is afgegeven in overeenstemming met artikel 213 lid 4 van de Gemeentewet en bestaat uit drie delen. Deel 1 beschrijft onze visie op uw jaarrekening. Deel 2 geeft een samenvatting van de belangrijkste verslaggevingsbevindingen en rapporteerbare zaken met betrekking tot onze controle van de jaarrekening van de gemeente Schiermonnikoog. Deel 3 betreft een bijlage waarin wij ingaan op ontwikkelingen die naar onze mening voor u relevant zijn in de nabije toekomst.

Graag willen we de inhoud van dit verslag bespreken tijdens de commissievergadering op 14 mei 2013. Mocht u nog vragen hebben, aarzel dan niet om contact met ons op te nemen.

Wij willen graag van deze gelegenheid gebruik maken om u en uw medewerkers te bedanken voor de medewerking die we ontvangen hebben tijdens onze controle.

Met vriendelijke groet,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

C.R. Alserda AA

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Badweg 2, 8934 AA Leeuwarden, Postbus 321, 8901 BC Leeuwarden
T: 088 792 00 58, F: 088 792 94 27, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Samenvatting

1. Grip op uw financiële positie

- 1.1. De financiële positie van de gemeente Schiermonnikoog gezien vanuit 4 deelaspecten
- 1.2. De gemeente weet haar financiële positie in evenwicht te houden
- 1.3. De gemeente kan snel reageren op veranderingen in de behoeften, ambities en doelstellingen van de gemeente op korte en lange termijn
- 1.4. Het college geeft niet aan of zij het weerstandsvermogen toereikend acht om geïdentificeerde risico's af te dekken
- 1.5. Het begrote EMU-saldo is in relatie tot de invoering van de Wet HOF een aandachtspunt
- 1.6. De kwaliteit van de juistheid en volledigheid van de toelichting is van een adequaat niveau
- 1.7. Door het college zijn evenwichtige schattingen gemaakt

2. Uw jaarrekening geeft een getrouw en rechtmatig beeld

- 2.1. Een goedkeurende controleverklaring bij uw jaarrekening 2012
- 2.2. Voorspellend vermogen van gemeente Schiermonnikoog is adequaat
- 2.3. Een goedkeurend oordeel op het aspect rechtmatigheid
- 2.4. Begrotingsrechtmatigheid: overschrijdingen dienen te worden geautoriseerd
- 2.5. Complex grondexploitatie Oosterreeweg nog steeds niet afgerond
- 2.6. Beperkte onzekerheid over volledigheid toeristenbelasting
- 2.7. Incidenteel Aanvullende Uitkering 2011 is toegekend
- 2.8. Agress gemeentefonds 2012 nog niet bekend
- 2.9. Subsidies Wagenborg dient nog afgerekend te worden

- 2.10. Schulden waren niet volledig verantwoord
- 2.11. Monitoren financiële risico's verbonden partijen en woningcorporaties
- 2.12. U bent niet in het bezit van derivaten
- 2.13. Controle van uw SiSa-bijlage: geen tekortkomingen geconstateerd
- 2.14. U hebt voldaan aan de Wet openbaarmaking uit publieke middelen financierde topinkomens
- 2.15. De interne beheersing van gemeente Schiermonnikoog heeft zich verbeterd
- 2.16. Onze mening ten aanzien van de geautomatiseerde gegevensverwerking
- 2.17. De dekking en reikwijdte van de controle is voldoende

Bijlage A: Single information Single audit (SiSa)

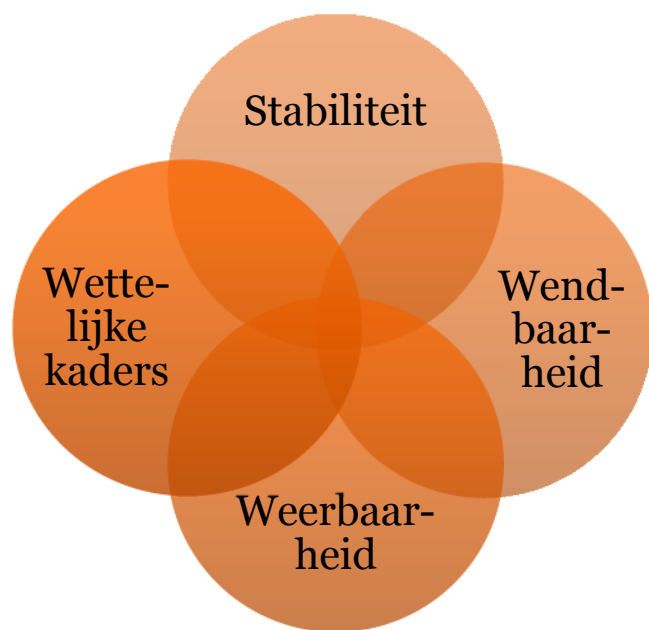
Bijlage B: De volgende ontwikkelingen zijn van invloed op uw gemeente

Ons accountantsverslag is uitgegeven op grond van artikel 213 lid 4 van de Gemeentewet en uitsluitend opgesteld voor gebruik door de raad van Gemeente Schiermonnikoog. U mag deze zonder onze toestemming vooraf, niet aan derden verstrekken. Als gevolg hiervan accepteren wij geen aansprakelijkheid of verantwoordelijkheid tegenover enige andere persoon die dit verslag in handen of ter inzage krijgt.

1. Grip op uw financiële positie

1.1. De financiële positie van de gemeente Schiermonnikoog gezien vanuit 4 deelaspecten

Wij hebben op basis van de jaarrekening 2012 in hoofdlijnen een analyse opgesteld van de financiële positie van de gemeente Schiermonnikoog. Voor deze analyse hebben we de financiële positie nader beschouwd op vier aspecten, te weten: financiële stabiliteit, financiële wendbaarheid, financiële weerbaarheid en wettelijke kaders.

Figuur 1 Vier domeinen van de financiële positie

De **financiële stabiliteit** geeft de mate aan waarin de gemeente haar financiële positie in evenwicht weet te houden. Deze stabiliteit komt tot uitdrukking in de exploitatie (saldo van baten en lasten), de balans (ratio's) en de liquiditeitsbegroting van de gemeente.

De mate waarin de gemeente in enig jaar snel kan reageren op veranderingen en behoeften, ambities en doelstelling is vertaald naar de financiële wendbaarheid van de gemeente.

De **financiële wendbaarheid** geeft inzicht in de mate waarin de gemeente snel accenten kan verleggen binnen de exploitatie. Belangrijk aspect betreft de classificatie van de baten en lasten als structureel c.q. vast of incidenteel c.q. variabel. Daarnaast geeft de mate waarin de gemeente langdurige verplichtingen is aangegaan inzicht in de financiële wendbaarheid.

De **financiële weerbaarheid** geeft aan in hoeverre de gemeente op lange termijn kan blijven voldoen aan haar verplichtingen. Dit komt vooral tot uitdrukking in het weerstandsvermogen (eigen vermogen) en de solvabiliteitsratio van de gemeente.

Tenslotte dient het financiële beleid wel binnen de **wettelijke kaders** uitgevoerd te worden. Zoals het kasgeldlimiet en renterisiconorm opgenomen in de wet Financiering decentrale overheden.

1.2. De gemeente weet haar financiële positie in evenwicht te houden

De stabiliteit komt tot uitdrukking op verschillende onderdelen van de financiële positie van de gemeente:

De VNG geeft aan dat de schuldenlast meer zegt over de financiële positie van gemeenten dan de hoogte van het eigen vermogen. Hiertoe worden diverse ratio's gehanteerd. Onderstaand geven wij u inzicht in deze ratio's voor gemeente Schiermonnikoog per 31 december 2012 in relatie tot de normstelling die hiervoor als uitgangspunt gehanteerd wordt. Tevens hebben wij de vergelijkende cijfers per 31 december 2011 opgenomen.

Kengetal	Norm	31-12-2011	31-12-2012
Debt-ratio (=1-solvabiliteitsratio)	< 80%	70%	71%
Herfinancieringsrisico	< 20%	6%	11%

Tabel 1 Kengetallen stabiliteit

De debt-ratio betreft de verhouding van de schulden (inclusief voorzieningen) ten opzichte van balanstotaal. Een debt-ratio boven de 80% geeft signaal voor een slechte financiële situatie. Zoals uit bovenstaande opstelling blijkt bevindt deze ratio van uw gemeente zich hieronder.

De indicator Herfinancieringsrisico geeft aan welk deel van de leningen in een jaar moet worden geherfinancierd. Bij een hoog percentage bestaat het risico voor de gemeente dat er tegen een hogere rente moet worden geleend en dat de rentelasten in de exploitatie zullen toenemen. Overigens is er slechts sprake van een risico in geval van rentestijgingen. Bij een rentedaling ontstaat er juist ruimte. Wettelijk is bepaald dat het percentage van de leningen dat moet worden hergefinancierd lager dan 20% moet zijn. Er zijn echter geen sancties indien de gemeente daarboven zit. De normering hangt samen met de wettelijke grens van 20%: een score van 20% of meer is onvoldoende. Een percentage onder de 20% is gekwalificeerd als voldoende. De gemeente Schiermonnikoog scoort bij deze indicator voldoende.

Gelet op, in het algemeen, het toenemende belang van een adequate financiering neemt het belang van een adequate liquiditeitsplanning eveneens toe. Om deze reden adviseren wij u voldoende aandacht aan een dergelijke planning voor zowel de korte termijn als op de langere termijn te geven.

1.3. De gemeente kan snel kan reageren op veranderingen in de behoeften, ambities en doelstellingen van de gemeente op korte en lange termijn

De gemeente is continu in beweging en vraagt door veranderingen in de maatschappij om aanpassingen van de behoeften, ambities en doelstellingen van de gemeente. Het domein wendbaarheid geeft de flexibiliteit van de gemeentelijke exploitatie en balansposities weer.

Tevens geeft dit inzicht in de mate waarin de gemeente op korte termijn accenten kan verleggen. Denk hierbij aan de ruimte binnen de exploitatie (structureel (voorbeeld kapitaallasten) versus incidenteel), onbenutte belastingcapaciteit, flexibele schil van de personele formatie (vast personeel versus inhuur) als ook de verkoop en/of andere financieringswijze van gemeentelijke bezittingen.

Kengetal	Norm	31-12-2012
Netto-schuld als aandeel van de exploitatie	< 100 %	99%
Netto-schuld per inwoner	€ 2.357	€ 5.781

Tabel 2 Kengetallen flexibiliteit

De netto-schuld als aandeel van de exploitatie geeft een indicatie van de druk van de rentelasten op de exploitatie. De netto-schuld als aandeel van de exploitatie is te berekenen als de som van de kortlopende schulden, de langlopende schulden, de voorzieningen minus de financiële vaste activa en de liquide middelen, gedeeld door de totale inkomsten. Voor de normering geldt: hoe hoger het percentage, des te groter het aandeel van rentelasten in de totale exploitatie en daarmee des te lager de flexibiliteit in het resterende budget. De grenzen liggen als volgt: > 150%: onvoldoende, tussen 150% en 100%: voldoende, < 100%: goed. Deze percentages zijn gebaseerd op een richtlijn van de VNG. Met een score van 99% scoort de gemeente Schiermonnikoog op deze indicator volgens deze richtlijn goed.

De indicator netto-schuld per inwoner wordt berekend door de hiervoor beschreven netto-schuld te delen door het aantal inwoners. Voor de normering is gekeken naar het gemiddelde in Nederland van € 2.357 (bron: Coelo 2011). Een afwijking van 20% wordt als acceptabel bestempeld. Dat betekent dat de score als voldoende wordt gekwalificeerd als het bedrag tussen de € 1.886 en de € 2.828 ligt. Bij een waarde lager dan € 1.886 is de score goed en bij een waarde hoger dan € 2.828 is de score onvoldoende. Bij deze indicator scoort de gemeente Schiermonnikoog onvoldoende ten opzichte van de VNG norm.

Bij deze kengetallen dient te worden opgemerkt dat dit momentopnamen zijn ultimo 2012.

1.4. *Het college geeft niet aan of zij het weerstandsvermogen toereikend acht om geïdentificeerde risico's af te dekken*

Ondanks een stabiele financiële positie staat de gemeente bloot aan externe factoren zoals rijksbezuinigingen en claims. Een belangrijke graadmeter voor de financiële positie is het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen laat zien in hoeverre de gemeente in staat is financiële tegenvallers op te vangen. In uw paragraaf weerstandsvermogen in de jaarrekening is dit nader uiteengezet en uitgesplitst in de weerstandscapaciteit en risico's waarvoor geen (dekkings)maatregelen zijn getroffen. In onderstaande tabel hebben wij hiervan een samenvatting opgenomen:

(x € 1.000)	2012	2011
A. Weerstandscapaciteit (incidenteel)	1.779	1.970
B. Weerstandscapaciteit (structureel)	217	136
Totaal weerstandscapaciteit	1.996	2.106
C. Beleidsrisico's en bedrijfsrisico's	P.M.	P.M.
Overschot aan weerstandsvermogen (A-B)	P.M.	P.M.

Tabel 3 Kengetallen weerbaarheid

De weerstandcapaciteit 2012 bestaat uit de structurele capaciteit binnen de begroting en de capaciteit binnen de algemene reserves. De weerstandscapaciteit is € 110.000 gedaald ten opzichte van voorgaand jaar.

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve (vrij besteedbaar) ad € 838.000, de bestemmingsreserves (vrij besteedbaar) ad € 914.000 en het rekeningresultaat 2012 ad € 27.000.

Bestemmingsreserves worden gevormd voor specifieke incidentele bijdragen en hebben in beginsel een beperkte levensduur. Voor een groot deel van de bestemmingsreserves bestaan al concrete verplichtingen (hebben een concrete bestemming/afspraken met derden). Daardoor zijn ook deze niet vrij beschikbaar voor dekking van risico's.

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit. Voor Schiermonnikoog betreft dit de onbenutte capaciteit met betrekking tot de OZB. De onbenutte capaciteit van de OZB is gestegen

doordat de hiervoor geldende norm van de totale WOZ waarde, die door het Rijk wordt bepaald, is gestegen van 0,1201% naar 0,1432%.

In de paragraaf weerstandsvermogen wordt ingegaan op het minimum niveau van de incidentele weerstandscapaciteit. In de paragraaf worden vuistregels genoemd zoals 5% van het gemeentelijke budget (€ 261.000) of 20% van de algemene uitkering (€ 502.000). Andere normen die wij binnen gemeenten zien zijn bijvoorbeeld € 500 per inwoner of 2% van de som van de algemene uitkering, OZB-capaciteit en verfijningsuitkeringen. Er zijn derhalve verschillende normen om het weerstandsvermogen te bepalen. In de nota reserves en voorzieningen is voor de gemeente Schiermonnikoog een minimum hoogte van de algemene reserve van € 454.000 opgenomen. Het college heeft voor haar eigen dagelijkse uitvoering deze norm in de notitie Financieel Kader 2010-2013 verhoogd naar € 1 mln. Het college geeft aan dat de huidige vrij besteedbare algemene reserve (€ 838.000) hieronder ligt.

Wij hebben het college geadviseerd om de aanwezige risico's concreet te vertalen naar het benodigde weerstandsvermogen. Door de risico's te kwantificeren en periodiek te actualiseren, kan inzicht worden verkregen in hoeverre het huidige weerstandsvermogen toereikend is. Verder wordt door een adequate onderbouwing van het benodigde weerstandsvermogen (periodiek actualiseren) een goed beeld verkregen omtrent de aanwezige en de benodigde reserves en het weerstandsvermogen van gemeente Schiermonnikoog. Deze informatie kan worden meegenomen bij de invulling van het beleid van gemeente Schiermonnikoog in komende jaren

Daarnaast kan de paragraaf verder ontwikkeld worden door per risico een beheersingsmaatregel te benoemen. Wat gaat het college doen, dan wel wat wordt reeds gedaan om het risico te beheersen, sturen dan wel monitoren.

1.5. *Het begrote EMU-saldo is in relatie tot de invoering van de Wet HOF een aandachtspunt*

Met het wetsvoorstel Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet HOF) wil het kabinet de Europese afspraken ten aanzien van begrotingsdiscipline doorvertalen naar gemeenten, provincies en waterschappen. Hoewel de wet nog niet definitief is vastgesteld, is de verwachting dat deze wel aangenomen zal worden en invloed zal hebben op uw toekomstig beleid.

Het EMU-saldo of vorderingensaldo is het financieringssaldo minus deelname aan bedrijven en inkomsten uit kredietverstrekking, uitgedrukt in geld, van een overheid die lid is van de Europese Monetaire Unie (EMU). Het EMU-saldo is in 1992 door de EMU ingevoerd om vergelijkingen tussen de verschillende eurolanden te kunnen maken. In het verleden hanteerde elke staat zijn eigen berekening voor het financieringssaldo; vergelijken kon hierdoor niet. In het wetsvoorstel is hiervoor een eenduidige berekeningswijze voorgeschreven. Volgens de regels van de wet HOF, mag het EMU-saldo bij de gemeenten, provincies en waterschappen niet groter zijn dan 0,5% van het bruto binnenlands product. De ruimte voor gemeenten wordt op basis van begrotingen verdeeld over de individuele gemeenten en wordt jaarlijkse in de septembercirculaire weergegeven. Wanneer het werkelijke saldo positief is, is er sprake van een vorderingenoverschot, als het werkelijke saldo negatief is, spreekt men over een vorderingentekort. De ruimte voor gemeenten wordt op basis van begrotingen verdeeld over de individuele gemeenten.

De grens voor het EMU-saldo voor de gemeente Schiermonnikoog is volgens de septembercirculaire 2012 bepaald op € 247.000. In de jaarrekening wordt nog geen informatie gegeven over het gerealiseerde EMU-saldo van de gemeente. Ook wordt geen informatie verstrekt over het begrote EMU-saldo voor het jaar 2013. Overigens is dit op grond van de verslaggevingrichtlijnen niet verplicht. Wij adviseren het college om voortaan in de paragraaf Financiering ook informatie te verschaffen over het gerealiseerde EMU-saldo.

1.6. De kwaliteit van de juistheid en volledigheid van de toelichting is van een adequaat niveau

De jaarrekening is opgesteld door het college van burgemeester en wethouders in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Als onderdeel van onze controle hebben wij:

- de gepastheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving beoordeeld; en
- de juistheid en de volledigheid van de toelichtingen beoordeeld.

Jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met BBV

De jaarrekening is opgesteld door het college van burgemeester en wethouders in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de stellige uitspraken in de notities van de commissie BBV. Wij achten de toegepaste grondslagen passend.

De toelichtingen in de jaarrekening zijn juist en volledig

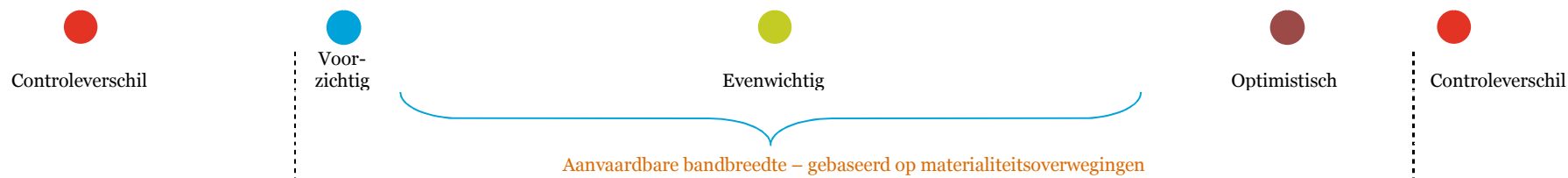
De toelichtingen in de jaarrekening zijn beoordeeld en worden beschouwd in overeenstemming te zijn met de vereisten van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

1.7. Door het college zijn evenwichtige schattingen gemaakt

Bij het opstellen van de jaarrekening moet het college belangrijke schattingen voor de verslaggeving maken en toelichten. Wij hebben de schattingen die door het college zijn gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2012 beoordeeld, en geconcludeerd dat deze zijn gebaseerd op passende bewijsstukken en evenwichtig zijn.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met bijbehorende motivering.

Belangrijke schattingen	Beoordeling		Toelichting
	2012	2011	
Grondexploitatieopzetten bevatten veel schattingselementen en vormen een belangrijke doorkijk naar de winstgevendheid en mogelijke verliesgevendheid van de gronden in exploitatie.	●	●	<ul style="list-style-type: none"> Wij hebben de grondexploitatie beoordeeld en zijn tot de conclusie gekomen dat wij ons kunnen vinden in de schattingen van het college. De gevormde verplichting van € 20.000 ultimo 2012 achten wij op basis van deze schattingen toereikend om het project af te ronden.
Het beleid van de gemeente ligt ten grondslag aan de wijze van afschrijven op materiële vaste activa.	●	●	<ul style="list-style-type: none"> De nota afschrijvingsbeleid zoals door het college opgesteld hebben wij gebruikt bij de toetsing van de afschrijvingen in de jaarrekening 2012. Wij kunnen instemmen met de toegepaste economische levensduur ten behoeve van de afschrijvingen. Er is geen reden voor een extra waardevermindering van de materiële vaste activa.
Voorziening dubieuze debiteuren	●	●	<ul style="list-style-type: none"> Gemeente Schiermonnikoog stelt een analyse op ten aanzien van de oninbaarheid van (bijstands)debiteuren. Deze voorzieningen zijn in mindering gebracht op het saldo. Wij kunnen ons vinden in de gemaakte inschatting.
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's	●	●	<ul style="list-style-type: none"> Deze voorziening (13.000) is gevormd voor de FPU verplichtingen voor twee personen. De verplichtingen is juist en volledig verantwoord in deze voorziening.
De overige schulden bevatten enkele schattingsposten	●	●	<ul style="list-style-type: none"> Wij stemmen in met de toegepaste waarderingsgrondslagen en de door het college gemaakte afwegingen en schattingen

Tabel 4 Bevindingen betreffende schattingen

2. Uw jaarrekening geeft een getrouw en rechtmatig beeld

2.1. Een goedkeurende controleverklaring bij uw jaarrekening 2012

Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken

Wij hebben onze werkzaamheden uitgevoerd op de jaarrekening 2012. Deze jaarrekening toont een totaal eigen vermogen van € 2.429.000, een balanstotaal van € 8.394.000 en een te bestemmen resultaat van € 27.000.

We hebben de intentie om een goedkeurende controleverklaring op de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid te verstrekken met betrekking tot de jaarrekening 2012, zoals is opgesteld door het college, onder voorbehoud van de goedkeuring van deze jaarrekening door de raad.

2.2. Voorspellend vermogen van gemeente Schiermonnikoog is adequaat

Om inzicht te geven in het voorspellend vermogen van de gemeente, geven wij in onderstaand overzicht weer wat de verschillen zijn tussen de primaire begroting, de aangepaste begroting en de programmarekening 2012.

<i>(X€ 1.000)</i>	<i>Begroting voor</i>	<i>Begroting na wijzigingen</i>	<i>Realisatie</i>	<i>Vershil (voordeel)</i>
<i>Resultaat voor bestemming</i>	- 43.145	- 409.642	- 105.743	303.899
Mutaties reserves	92.643	429.623	133.021	- 296.602
Resultaat na bestemming	49.498	19.981	27.278	7.297
In % van de omvangsbasis (totale lasten)	0,9%	0,3%	0,5%	0,1%

Tabel 5 Analyse resultaat

De belangrijkste afwijkingen tussen de bijgestelde begroting en de realisatie zijn in onderstaande tabel opgenomen.

<i>(bedragen in €'s)</i>	<i>Realisatie versus begroting na wijzigingen voor bestemming</i>
Lagere kosten woningaanpassingen (WMO)	€ 30.100
Hogere eigen bijdragen voor huishoudelijke verzorging (WMO)	€ 10.800
Niet geraamde verhuuropbrengst twee panden (wegens geplande verkoop)	€ 13.700
Hogere vergoeding voor nascheiding afvalstoffen	€ 10.000
Extra storting in voorziening dubieuze debiteuren in verband met faillissement grote debiteur.	-/- € 59.000
Hogere lasten werkzaamheden aan het overslagstation door nagekomen factuur. Krediet was reeds afgesloten.	-/- € 10.300
De te betalen huur van de containers op de milieustraat was voor 2012 niet geraamd.	-/- € 12.800
Lagere opbrengsten bouwleges door nieuw WABO-regime en door de crisis.	-/- € 21.000
Nadeel algemene uitkering wegens verrekening over 2011 en lagere uitkering over 2012.	-/- € 57.600
Lagere rentelasten onder andere wegens doorschuiven investeringen.	€ 10.300
Begrote stortingen in en onttrekkingen aan de voorziening onderhoud gebouwen hebben niet plaats vinden, omdat dit vanaf de jaarrekening 2011 een reserve bedraagt.	€ 17.800

Overige verschillen	75.300
Totaal	7.300

Tabel 6 Analyse belangrijkste afwijkingen in resultaat 2012

De verschillen ten opzichte van de begroting na wijzigingen zijn door het college van burgemeester en wethouders in de jaarrekening toegelicht.

2.3. Een goedkeurend oordeel op het aspect rechtmatigheid

In 2012 zijn door de gemeente rechtmatigheidsonderzoeken uitgevoerd volgens een met PwC afgestemd intern controleplan. Op basis van deze onderzoeken en de werkzaamheden die wij zelf hebben uitgevoerd, concluderen wij dat de organisatie heeft gehandeld binnen het door de gemeenteraad gestelde normenkader en de wettelijke regels. Tijdens onze controlewerkzaamheden zijn enkele niet materiële tekortkomingen ten aanzien het aspect rechtmatigheid geconstateerd:

Omschrijving	Fout (€)	Onzekerheid (€)
Bouwleges	2.500	0
Leges burgerzaken	360	80
Auto ontheffingen	0	590
Totaal	2.860	670

De geconstateerde fouten en onzekerheden blijven binnen de door u vastgestelde controletoleranties. Derhalve hebben wij ten aanzien van het aspect rechtmatigheid een goedkeurend oordeel verstrekt.

2.4. Begrotingsrechtmatigheid: overschrijdingen dienen te worden geautoriseerd

Als blijkt dat de gerealiseerde lasten zoals weergegeven in de programmarekening hoger zijn dan de geraamde bedragen met inbegrip van de laatste begrotingswijzigingen, kan er sprake zijn van onrechtmatige uitgaven. Voor een juiste oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de raad geformuleerde beleid

en/of wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten. Het bepalen welke begrotingsoverschrijdingen onrechtmatig zijn, is voorbehouden aan de raad.

In de tabel rechts hebben wij per programma een samenvatting gegeven van de begrotingsoverschrijdingen op de gemeentelijke lasten groter dan € 50.000.

Begrotingsrechtmatigheid	Overschrijding	Toelichting
4. Tot uw dienst	€ 115.000	De overschrijding zit in de thema's 4C en 4D en worden veroorzaakt doordat veel meer uren zijn besteed aan het product Ondersteuning B&W en het product Huishoudelijk afval. Tot slot is het resultaat op het product riolering gestort in de reserve riolering, terwijl er geen resultaat was geraamd. Dit veroorzaakt nog een extra last van ruim € 30.000. Zie voor verdere toelichting de programmarekening.

Tabel 7 Begrotingsoverschrijdingen

Het college heeft bij de toelichting op de programmarekening, in de bijlage (begrotings)rechtmatigheid, deze overschrijdingen toegelicht. Indien de raad de jaarrekening vaststelt, worden de bestedingen alsnog geautoriseerd.

2.5. Complex grondexploitatie Oosterreeweg nog steeds niet afgerond

Enige jaren geleden is de gemeente gestart met de ontwikkeling van de Oosterreeweg. Inmiddels zijn alle woningen gerealiseerd en is het gebied nagenoeg volledig ontwikkeld. In de jaarrekening is nog een voorziening opgenomen van € 20.000 voor de laatste werkzaamheden. In de afgelopen 2 jaren zijn geen werkzaamheden uitgevoerd en is de hoogte van de voorziening dus niet gewijzigd.

2.6. Beperkte onzekerheid over volledigheid toeristenbelasting

Een groot deel van de toeristenbelasting ontvangt de gemeente via Wagenborg. Wagenborg int deze belasting bij het verzorgen van het reguliere bootvervoer vanaf Lauwersoog, de watertaxi en de Esonborg (vanuit Esonstad). Om zekerheid te verkrijgen dat Wagenborg de toeristenbelasting volledig afdraagt ontvangt de gemeente jaarlijks een afrekening met controleverklaring.

Over 2011 (en 2012) heeft Wagenborg mede gedeeld dat de accountant van Wagenborg onvoldoende zekerheid kan verkrijgen over de volledigheid van de toeristenbelasting van de Esonborg. Hierdoor bestaat ook voor de gemeente een onzekerheid of deze opbrengsten volledig zijn.

Gezien de omvang van de Esonborg in de gehele opbrengst is dit voor de jaarrekening niet van materieel belang.

2.7. Incidenteel Aanvullende Uitkering 2011 is toegekend

In de jaarrekening 2011 was een vordering opgenomen ad € 41.500 inzake de compensatie van de overschrijdingen op het BUIG-budget 2011. De toetsingscommissie heeft de aanvraag voor de incidenteel aanvullende uitkering positief beoordeeld. Conform voorgaande jaren is de aanvullende uitkering toegekend en het bedrag in 2013 ook ontvangen.

In de jaarrekening 2012 is ook een vordering inzake deze IAU (€ 19.000) opgenomen omdat er wederom sprake is van een tekort groter dan 10%. Gezien de onzekerheid rondom de toekenning, zeker omdat in 2012 naar verwachting landelijk een groter beroep zal worden gedaan op de IAU en het macrobudget wordt overschreden, bestaat het risico op oninbaarheid van deze vordering.

2.8. Agress gemeentefonds 2012 nog niet bekend

Het ministerie van BZK heeft door middel van de decembercirculaire gemeentefonds 2012 een winstwaarschuwing gegeven. Als gevolg van “samen de trap op, samen de trap af” zal naar aanleiding van rijksbezuinigingen het gemeentefonds neerwaarts worden bijgesteld. Deze bijstelling wordt geëffectueerd via de meicirculaire in 2013. Via een adviesorganisatie van gemeenten is gebleken dat het effect op het macrobudget ongeveer € 106 miljoen zou bedragen. Gezien het besluit van het ministerie van

Financiën om eind februari 2013 niet met een voorlopige rekening 2012 te komen is vooralsnog onduidelijk welk effect dit heeft voor gemeente Schiermonnikoog. Op basis van het macrobudget van € 106 miljoen heeft dit naar verwachting een impact op uw gemeente van € 16.000. De gemeente heeft hiervoor een schuld opgenomen in de jaarrekening 2012. Wij kunnen hiermee instemmen.

2.9. Subsidies Wagenborg dient nog afgerekend te worden

De gemeente heeft in 2010 een subsidie van € 22.500 aan Wagenborg toegekend voor de aanmeervoorziening van de Watertaxi. Deze verplichting is opgenomen onder de kortlopende schulden. De aanmeervoorziening is reeds gerealiseerd door Wagenborg, maar bij de gemeente is nog geen verzoek ingediend om de subsidie af te rekenen. Vooralsnog blijft het bedrag als verplichting verantwoord in de jaarrekening.

2.10. Schulden waren niet volledig verantwoord

Tijdens onze controle hebben we een voortgezette controle uitgevoerd op de verantwoorde facturen in 2013. Hierbij hebben wij geconstateerd dat één factuur onterecht niet in het boekjaar 2012 is verantwoord. Deze factuur heeft betrekking op de reeds afgeronde reconstructie van het overlaadstation. Het bedrag van € 10.250 is alsnog opgenomen in de definitieve jaarrekening en daarom niet opgenomen in onze foutentabel. Wel willen wij het belang benadrukken om als gemeente voldoende inzicht te hebben in aangegane verplichtingen en nog te ontvangen facturen.

2.11. Monitoren financiële risico's verbonden partijen en woningcorporaties

Gemeente Schiermonnikoog heeft te maken met een aantal verbonden partijen zoals ook blijkt uit de paragraaf verbonden partijen. Daarnaast heeft de gemeente een aantal partijen waarmee zij direct of indirect een financiële relatie heeft. Voor de jaarrekening, maar ook voor de tussentijdse rapportages, is het van belang om de ontwikkelingen bij deze partijen adequaat te monitoren. Eventuele financiële effecten kunnen dan tijdig verwerkt worden in de financiële rapportages.

Monitoring wordt momenteel ingevuld door tussentijdse rapportages en de begroting te beoordelen, het voeren van gesprekken over de actuele (financiële) stand van zaken en het tijdig (voor het opstellen van de gemeentelijke

rapportages) verkrijgen van inzicht in de actuele financiële ontwikkeling van de gemeenschappelijke regelingen en de woningcorporaties. Wij onderschrijven het grote belang dat wij hechten aan een adequate monitoring vanuit uw gemeente richting de (verbonden) partijen. Tevens verwijzen wij u naar Bijlage B4 van dit verslag.

2.12. U bent niet in het bezit van derivaten

In het afgelopen jaar zijn de derivatenposities van overheden en van semi-overheden nadrukkelijk in het nieuws geweest. Hieruit voortvloeiend heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken een enquête opgesteld met betrekking tot derivatenposities. Gemeente Schiermonnikoog heeft hierop kunnen rapporteren niet te beschikken over derivatenposities.

2.13. Controle van uw SiSa-bijlage: geen tekortkomingen geconstateerd

SiSa blijft zich doorontwikkelen

Onderdeel van uw jaarrekening is de SiSa-bijlage. Via deze bijlage worden diverse rijks- en provinciale uitkeringen verantwoord. Wij voeren onze controle uit op grond van specifieke instructies van de rijksoverheid die onder meer zijn vastgelegd in de “Nota verwachtingen accountantscontrole 2012”. Mede naar aanleiding van overleg tussen de stakeholders (ministerie van Binnenlandse Zaken, uitkeringsverstrekende ministeries), Auditdienst Rijk (ADR) en de gemeenteaccountants is een aantal onduidelijkheden in de normstelling van de controles uit het verleden door een nadere toelichting weggewerkt. Het betreft met name de werkzaamheden met betrekking tot de deugdelijke totstandkoming van de zogenaamde D-indicatoren en de zogenaamde ‘o’ verantwoordingen. Tevens zijn cumulatieve indicatoren ingevoerd. Ook is de procedure inzake de heraanlevering met een nieuwe notitie verduidelijkt.

Overigens merken wij hierbij op dat de verduidelijking van de verwachtingen ook aan het licht heeft gebracht dat de stakeholders op specifieke punten verwachten dat de controlewerkzaamheden worden uitgevoerd met een kleinere materialiteit dan voor de jaarrekeningcontrole. Dit betekent ook dat de aanlevering van de SiSa-bijlage meer inspanning vraagt van de organisatie om de gewenste kwaliteit te waarborgen.

Dit jaar heeft het Rijk ook voor het eerst al inzicht gegeven in het aantal te verantwoorden uitkeringen en de indicatoren voor 2013. Op deze wijze kunt u

tijdig uw administratie inrichten om over 2013 te voldoen aan de juiste verantwoordingseisen.

Er zijn geen fouten en onzekerheden in de SiSa-bijlage geconstateerd

Op grond van het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado) gelden voor SiSa andere, zwaardere, rapportagetoleranties dan u als raad in uw controleprotocol heeft opgenomen. Dit om de ministeries in staat te stellen om de specifieke uitkeringen vast te kunnen stellen en de Algemene Rekenkamer van informatie te voorzien. Wij hebben bij onze controle geen afwijkingen geconstateerd.

In bijlage A gaan wij nader in op onze constatering per regeling.

Wat ging goed tijdens de controle en wat kan beter

Binnen de gemeente Schiermonnikoog is de financieel consulent eindverantwoordelijk voor de SiSa-bijlage. De afdelingen zijn primair verantwoordelijk voor de aanlevering van de te verantwoorden informatie richting de consulent. Ondanks de centrale sturing hebben wij wel aanvullende informatie moeten opvragen en hebben wij geconstateerd dat een vordering voor subsidiegelden niet was opgenomen in de jaarrekening.

2.14. U hebt voldaan aan de Wet openbaarmaking uit publieke middelen financierde topinkomens

Op grond van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (‘Wopt’) moeten beloningen, waaronder voorzieningen ten behoeve van toekomstige beloningen, zoals pensioen en ontslaguitkeringen, in de jaarrekening worden vermeld als deze de gemiddelde ministersbeloning (voor 2012 € 194.000) te boven gaat. Bij onze controle hebben wij vastgesteld dat de Wopt wordt nageleefd door de gemeente Schiermonnikoog. Er waren in 2012 geen beloningen die de Wopt grens te boven gaan. Met ingang van 2013 is deze wet gewijzigd in de Wet Normering Topinkomens (WNT). In bijlage B, paragraaf 5 gaan wij nader in welke effecten deze wet heeft op gemeenten.

2.15. De interne beheersing van gemeente Schiermonnikoog heeft zich verbeterd

Onze bevindingen over uw interne controleomgeving hebben we weergegeven in onze Rapportage interim-bevindingen controle 2012 d.d. 7 maart 2013. Hieronder voorzien we u van een actuele status van de interne controlebevindingen en onze eindejaarscontroleresponse hierop:

#	Gerapporteerde tekortkoming	Huidige status	Impact op onze controleaanpak
1.	Verordening ex artikel 212 wordt niet nageleefd	●	De nota activering- en afschrijvingsbeleid zal in mei 2013 aan de raad worden aangeboden. De overige drie verplichte nota's (reserves en voorzieningen, treasurystatuut en verstrekking gemeentelijke subsidies) dienen nog opgesteld of geactualiseerd te worden.
2.	Er is tot nu toe één (niet materiële) financiële onrechtmatigheid geconstateerd	●	Zie voor een overzicht van de geconstateerde bevindingen in paragraaf 2.3.
3.	Subsidieverstrekking heeft zonder aanvraag en/of beschikking plaats gevonden	●	Dit betreft niet financiële rechtmatigheidsfout en heeft daarom geen invloed op onze controle van de jaarrekening.
4.	Het aanwezige meerjarig onderhoudsplan is niet actueel	●	In de jaarrekening 2011 is de onderhoudsvoorziening vrij gevallen ten gunste van het resultaat. Hierbij is invulling gegeven aan de verslaggevingsrichtlijnen van het BBV. In dit kader willen wij u wel wijzen op het feit dat de financiën van gemeenten onder druk staan door de huidige economische situatie en de (rijks)bezuinigingen. Naar onze mening is het daarom van groot belang dat de gemeente haar meerjarige onderhoudsverplichtingen in kaart heeft en deze op een juiste manier verwerkt in haar meerjarenbegroting.
5.	Verordening ex artikel 213a wordt niet nageleefd inzake het verrichten van doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken	●	Gedurende 2012 heeft hier geen opvolging omtrent plaats gevonden.
6.	Financiële relaties met verbonden partijen kunnen van invloed zijn op uw jaarrekening	●	Gedurende 2012 heeft hier geen opvolging omtrent plaats gevonden. De gemeente heeft aangegeven dit in de begroting 2014 op te pakken.
7.	Interne controles belastingen worden beperkt vastgelegd	●	Geen follow-up aan gegeven. Wij hebben begrepen dat dit zal worden opgepakt ten tijde van de ingebruikname van het nieuwe belastingpakket.

#	Gerapporteerde tekortkoming	Huidige status	Impact op onze controleaanpak
8.	Naleving Europese aanbestedingsregels onvoldoende gewaarborgd binnen de organisatie	●	Dit inkoopbeleid is inmiddels ambtelijk opgesteld en is begin 2013 door het college vastgesteld.

Tabel 8 Opvolging interne controlebevindingen

- = Geen voortgang sinds 'Rapportage interim-bevindingen controle 2012'
- = Voortgang geboekt sinds 'Rapportage interim-bevindingen controle 2012'
- = Tekortkoming opgelost

2.16. Onze mening ten aanzien van de geautomatiseerde gegevensverwerking

Ingevolge artikel 2:393 lid 4 BW dient de accountant in zijn verslag aandacht te besteden aan de bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking.

Wij hebben in samenwerking met onze EDP-auditors de IT-omgeving beoordeeld. Daarbij zijn wij van mening dat de IT-omgeving binnen uw organisatie van voldoende niveau is om de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking te waarborgen. We zien echter wel enkele mogelijkheden tot verbetering van uw IT-omgeving. Hierna gaan wij op deze mogelijkheden in.

Juiste conversie naar K2F is gecontroleerd

Per 1 januari 2012 is Key2Financien geïmplementeerd ter vervanging van Civision. Tijdens onze controle hebben wij geconstateerd dat de historie van de voorgaande jaren niet is gemigreerd. De volgende data zijn echter wel gemigreerd van Civision naar Key2Financien:

- Boekwaarden 31-12-2011 van de vaste activa + aansluiting
- De NAW bestanden van de crediteuren
- Alle grootboekrekeningen, fcl's, ecl's, investeringsnummers en reservenummers

Vervolgens zijn de balansposten allen handmatig overgebracht van 31-12-2011 naar 01-01-2012. In dit kader hebben wij tijdens de jaarrekeningcontrole derhalve deze aansluiting getoetst, om zodoende de juistheid van de beginstanden te kunnen waarborgen.

Beheersing geautomatiseerde factuurverwerking kan worden verbeterd

De gemeente Schiermonnikoog maakt binnen haar inkoopproces gebruik van digitale factuurverwerking met behulp van Key2Financiën. Tijdens onze controle hebben wij de aanwezige geautomatiseerde controles in kaart gebracht en beoordeeld. Hierbij hebben wij de volgende aandachtspunten gesignaleerd:

- Een routing wordt niet standaard ingegeven;
- Er is maximaal een afwijking van 5 cent toegestaan;
- Beperkte functiescheiding is aangebracht binnen Key2Financiën. Momenteel kunnen alle personen binnen een groep een factuur autoriseren, ongeacht dit een budgethouder is.

Bovenstaande betekent dat aanwezige functiescheiding en controlemaatregelen binnen het inkoopproces niet binnen het systeem worden afgedwongen. De gemeente kan dus niet steunen op geautomatiseerde controles. Dit betekent dat de aanwezige handmatige controles op de financiële administratie noodzakelijk blijven om een adequate verwerking en betaling te waarborgen.

De gemeente Schiermonnikoog heeft daarom over boekjaar 2012 aanvullende factuurcontroles uitgevoerd, deze hebben niet geleid tot bijzonderheden.

2.17. De dekking en reikwijdte van de controle is voldoende

De dekking en de reikwijdte van de controle

Wij voeren de jaarrekeningcontrole uit om een oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening als geheel te vormen, zoals bedoeld in artikel 213, tweede lid van de Gemeentewet. Het is niet de doelstelling van de jaarrekeningcontrole om zekerheid te verschaffen over de kwaliteit van de interne organisatie. De controle van de jaarrekening bestaat uit een combinatie van controlewerkzaamheden, waaronder risicoanalyse, cijferbeoordelingen, beoordeling van de administratieve procedures en het daarmee samenhangende systeem van interne beheersingsmaatregelen en gegevens gerichte controlewerkzaamheden. De samenstelling en omvang van die werkzaamheden zijn noodzakelijk voor het verkrijgen van dit oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid.

Tijdens onze controlewerkzaamheden maken wij gebruik van de rapporterings- en goedkeuringstoleranties zoals opgenomen in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden ('BADO'), tenzij de raad in een controleprotocol ten behoeve van de accountant andere controle- en rapporteringstoleranties vaststelt. Dit houdt in dat wij een goedkeurende controleverklaring kunnen afgeven als de geconstateerde fouten minder zijn dan 1% (€55.965) en de onzekerheden minder zijn dan 3% (€ 167.895) van de totale werkelijke lasten en toevoegingen aan de reserves in de jaarrekening.

Er zijn geen aanwijzingen van fraude gebleken

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en opsporen van fraude en onjuistheden berust bij het college van burgemeester en wethouders. De gemeenteraad ziet erop toe dat het college hiertoe adequate procedures volgt en actie onderneemt als daartoe aanleiding bestaat.

Als uw accountant hebben wij de verantwoordelijkheid om risico's van fraude te herkennen, voor zover deze risico's kunnen leiden tot materiële fouten in de jaarrekening. Zo hebben wij tijdens onze controle dit onderwerp besproken met de gemeentesecretaris en de financieel consulent. Ook hebben wij expliciet aandacht geschonken aan de (digitale) factuurverwerking en de betalingsorganisatie.

Tijdens onze controle van de jaarrekening 2012 zijn ons geen aanwijzingen van fraude gebleken.

Wij zijn onafhankelijk

We hebben de naleving van de externe regelgeving over de onafhankelijkheid van onze dienstverlening in 2012 bewaakt. We bevestigen dat we deze onafhankelijkheidsvereisten hebben nageleefd.

Bijlagen

A.	Single information Single audit (SiSa)	17
B.	De volgende ontwikkelingen zijn van invloed op uw gemeente	19
<hr/>		
B.1.	Signalen en aanbevelingen vanuit de publieke managementletter voor Gemeenten	19
B.2.	Regerakkoord riskant voor gemeenten	20
B.3.	Grote decentralisaties vragen om een vroegtijdige integrale risicoanalyse voor raad en college	21
B.4.	Veel ontwikkelingen bij woningcorporaties, verscherpte aandacht door gemeente noodzakelijk	21
B.5.	De Wet Normering Topinkomens is op 1 januari 2013 in werking getreden	22

A. *Single information Single audit (SiSa)*

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de bijlage inzake SiSa bij de jaarrekening 2012 van gemeente Schiermonnikoog. Onze werkzaamheden hebben gevarieerd tussen het beoordelen van de interne beheersing en het uitvoeren van detailcontroles. In de bijlage bij de jaarrekening zijn twee typen indicatoren opgenomen:

- Indicatoren (bedragen en andere kwantitatieve gegevens, veelal prestatie-indicatoren), die van invloed zijn op de financiële vaststelling.
- Indicatoren, zonder invloed op de financiële vaststelling.

Voor de eerste indicator geldt dat er een relatie is tussen de jaarrekening en de bijlage. Wij hebben op deze indicatoren een reguliere rechtmatigheidscontrole uitgevoerd en indien specifiek gevraagd is de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld. De tweede indicator heeft normaliter geen directe relatie met de gemeentelijke jaarrekening. Deze indicatoren zijn noodzakelijk voor het departementale jaarverslag. Bij deze indicatoren hebben wij alleen de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden ('BADO') zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

In dit rapport van bevindingen hebben wij per specifieke uitkering fouten en onzekerheden, boven een vastgestelde financiële grens, opgenomen voor zover deze niet door de gemeente zijn gecorrigeerd. De financiële grens is afhankelijk gesteld van de omvangsbasis van de regeling. De omvangsbasis wordt gebaseerd op de gevraagde indicator. Bij een gevraagde indicator van "bestedingen gedurende het jaar" wordt de omvangsbasis bijvoorbeeld gevormd door de bestedingen in de regeling. De financiële grens is per specifieke uitkering:

- € 10.000 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan € 100.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 100.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 100.000 indien de omvangsbasis groter dan € 1.000.000 is.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. Het gaat alleen om het rapporteren van de waargenomen fouten en onzekerheden voortkomende uit de accountantscontrole.

Op basis van de nota verwachtingen accountantscontrole uitgegeven door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties rapporteren wij middels onderstaande voorgeschreven tabel de geconstateerde fouten of onzekerheden per regeling.

Nr	Naam specifieke uitkering of overige	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in Euro's)	Toelichting fout/onzekerheid
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden	Geen	0	nvt
G1C-1	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) Gemeentedeel 2012	Geen	0	nvt
G1C-2	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) (Gemeenten (incl. WGR) Totaal 2011)			
G2	Gebundelde uitkering (WWB+WIJ+IOAW+IOAZ+levensonderhoud beginnende zelfstandigen Bbz 2004+WWIK Gemeentedeel 2012	nvt	nvt	nvt
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)	Geen	0	nvt
G5	Wet Participatiebudget (WPB)	Geen	0	nvt
H10	Brede doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin (BDU CJG)	Geen	0	Nvt

Tabel 9 Bevindingen SiSa-bijlage

B. De volgende ontwikkelingen zijn van invloed op uw gemeente

B.1. Signalen en aanbevelingen vanuit de publieke managementletter voor Gemeenten

In de zomer van 2012 heeft de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants een publieke managementletter uitgebracht die is gebaseerd op kennis van accountants die werkzaam zijn in de sector. In de publieke managementletter met de titel Taak op taak, risico op risico geven deze accountants signalen en aanbevelingen voor een aantal thema's. In dit accountantsverslag geven wij een samenvatting hiervan.

Taak op taak vraagt om een langetermijnvisie

Binnen de overheid is al enige jaren sprake van een decentralisatietendens. In het regeerakkoord is deze tendens nog eens benadrukt. Er worden steeds meer taken van de Rijksoverheid overgeheveld naar de gemeenten, terwijl dit vaak gepaard gaat met een budgetkorting. De volgende aanbevelingen worden gegeven bij deze trend:

- Breng concreet in beeld welke risico's met de uitvoering van de nieuwe of gewijzigde taak kunnen ontstaan en kwantificeer deze. Dit geldt ook voor de verdeling van de verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Als sprake is van een budgetkorting onderzoek dan ook hoe de taak efficiënter en innovatiever kan worden uitgevoerd. Denk hierbij ook na over samenwerking en preventiemaatregelen waardoor aanspraken kunnen worden beperkt.
- Zorg dat de interne beheersing klaar is voor de komst van nieuwe taken of de uitbreiding van bestaande taken. Als de fundamenten van de bedrijfsvoering op orde zijn kan de gemeente reguliere en nieuwe taken gemakkelijker laten doorlopen en blijven beheersen.
- Zorg voor voldoende materiekennis over de nieuwe of gewijzigde taken, ook als deze aan derden wordt uitbesteed. Deze kennis moet niet alleen op het uitvoerende niveau aanwezig zijn, maar ook op het gebied van de financiële planning en control.

- Sluit de in dit kader gemaakte beleidswijzigingen en strategische heroverwegingen aan op een meerjarig sluitende begroting. Bewaar hierbij het totaaloverzicht en versnipper niet teveel over beleidsvelden, sectoren en diensten. Pas gevoeligheidsanalyses toe, reken scenario's en ramingen door, gebruik externe (benchmark)informatie en wees alert op planoptimisme en actualisatie van oud beleid. Zo wordt de meerjarenraming een belangrijk stuur- en beheersingsinstrument. Voorkom verrassingen en houdt de gemeenteraad tijdig op de hoogte van veranderingen. Ook als het tegenzit.
- Organiseer periodiek een afstemmingsoverleg met de rekenkamer, provincie en accountant om invulling te geven aan het toezicht op de begrote en gerealiseerde financiële positie van gemeenten.

In paragraaf B.3 gaan wij nader in op de mogelijke consequenties van decentralisaties.

Verliezen grondbedrijf ondermijnen financiële positie

De afgelopen jaren is de situatie rondom het grondbedrijf sterk veranderd door de economische crisis en de gevolgen daarvan. Forse vermogensverliezen zijn bij verschillende gemeenten ontstaan en in de begroting moet rekening worden gehouden met rentelasten en planontwikkelingskosten die niet meer door de exploitatie worden gedekt. De aanbeveling voor de gemeenten in het algemeen is:

- Actualiseer de huidige grondportefeuille. Kijk of het oorspronkelijke ambitieniveau nog wel aansluit bij de marktvrage.
- Zorg voor afstemming met de provincie en omringende gemeenten om inzicht te krijgen in de grondposities, planning en de (inter)regionale vraag en aanbod van vastgoed.
- Zorg voor professionele aan sturing van het grondbedrijf. Risicobeheersing dient centraal te staan.
- Informeer de gemeenteraad tijdig en transparant over de uitgangspunten en de effecten van veranderingen in de projecten van het grondbedrijf.

In paragraaf 2.3 hebben wij een overzicht gegeven van de grondpositie in uw gemeente.

Bij samenwerking lijkt niemand verantwoordelijk

Gemeenten zijn in de huidige omgeving steeds op zoek naar een meer efficiënte en effectieve uitvoering van taken en activiteiten. De noodzakelijke schaalgrootte wordt veelal gezocht in samenwerking met andere gemeenten of private partijen. In de praktijk blijkt de aansturing en beheersing van het samenwerkingsverband vaak nog onderbelicht te zijn. Dit vraagt om nieuwe zakelijkheid.

- Maak heldere afspraken met de samenwerkende partij en leg deze vast.
- Zorg bij aanbesteding van taken voor voldoende eigen kennis en een deugdelijk bestek waarin de kwaliteit van de dienstverlening wordt omschreven.
- Analyseer vooraf wat er met de vermogens- en liquiditeitspositie gebeurt wanneer een derde partij garanties en borgstellingen eist.
- Maak een governance-overzicht van verbonden partijen en samenwerkingsverbanden en actualiseer dit regelmatig.

Digitalisering is een eiland

Digitalisering speelt een steeds grotere rol in de maatschappij. Burgers en bedrijven maken in toenemende mate gebruik van sociale media en verwachten dat ook van de overheid. Steeds meer gemeenten steken energie in het ontwikkelen van digitale loketten. Dergelijke automatiseringsprojecten vragen forse investeringen en de inzet van specialistische kennis. Het toenemende gebruik van digitale middelen brengt ook risico's met zich mee op het gebied van informatiebeveiliging. Toch wordt digitalisering door veel gemeenten nog gezien als een eiland, een losstaand geheel. De samenhang met en de beoogde bijdrage aan de productiviteit en doelstellingen van de gemeente ontbreken vaak.

De aanbeveling is dan ook om te zorgen voor digitale governance en control:

- Veranker ICT in het strategische beleid en de governance van de gemeente. Benader ICT als de ruggengraat van de bedrijfsvoering en de basis voor de dienstverlening en (arbeids)productiviteitsverbetering.
- Regel voor ICT-projecten voor overkoepelend projectmanagement, waarbij verder wordt gekeken dan het project zelf en projecten in relatie tot elkaar

worden gezien. Besteed aandacht aan de koppeling met reeds bestaande ICT-voorzieningen.

- Zet informatiebeveiliging meer prominent op de agenda van het College van B&W en de gemeenteraad.
- Zorg voor een goede afstemming tussen de ICT-functie en de gebruikers in de gemeente.

B.2. Regeerakkoord riskant voor gemeenten

De voorgenoemde decentralisatie van taken naar gemeenten in combinatie met een korting op geld voor die taken is riskant. Dat schrijven de Raad voor het openbaar bestuur (Rob) en de Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) in december 2012 in een brief aan minister Ronald Plasterk (BZK) over het regeerakkoord.

In de brief gaan beide adviesraden onder meer in op bezuinigingen en hervormingen op zorg, woningmarkt en werk, omvangrijke decentralisaties met kortingen en ingrijpende hervormingen van het openbaar bestuur. De raden vinden dat het korten van het Gemeentefonds voor de veronderstelde efficiencyvoordelen van de schaalvergroting van het binnenlands bestuur onvoldoende zijn onderbouwd. Aan veel maatregelen die gemeenten treffen, kleven volgens de Rob en de Rfv risico's. Zo zullen volgens de raden de aanspraken van burgers op zorg moeten worden verlaagd. Dit kan onbedoeld het draagvlak voor het rijksbeleid verkleinen bij gemeenten en burgers.

Recent zijn afspraken gemaakt in een bestuursakkoord over de uitwerking van bepalingen in de wet HOF, schatkistbankieren en het btw-compensatiefonds. Hiermee zijn weliswaar de 'scherpe kanten' van deze maatregelen verzacht, maar voor de wet HOF en het schatkistbankieren blijven de instrumenten bestaan en de bezuiniging die was gekoppeld aan de afschaffing van het btw-compensatiefonds eveneens. Belangrijkste vraag blijft of de stapeling van bezuinigingen in het regeerakkoord, in samenhang met de decentralisatie en wijzigingen bij bestaande taken, door de gemeenten kan worden geabsorbeerd. Het is daarom belangrijk in dit kader om bestaande ambities te heroverwegen en de effecten van het Regeerakkoord, zodra hier meer over bekend is (naar verwachting in de meicirculaire 2013), te verwerken in een meerjarenbegroting. De knelpunten en risico's voor uw gemeente worden dan zichtbaar.

B.3. Grote decentralisaties vragen om een vroegtijdige integrale risicoanalyse voor raad en college

Voor gemeenten gaat in komende jaren veel veranderen op het gebied van werken, welzijn en zorg. Het goede nieuws is dat steeds meer duidelijkheid ontstaat over de drie grote decentralisaties die er aan komen: Participatiewet, AWBZ-begeleiding en Jeugdzorg. Bovendien zien veel gemeenten de decentralisaties als een uitgelezen kans de rol als eerste overheid dicht bij de burger verder inhoud te geven. Er is echter ook een veelheid aan zware risico's en aandachtspunten te benoemen. Wij benoemen er daarvan zes (niet uitputtend) die vanuit het oogpunt van planning & control, IT, financieel beheer, democratisch toezicht en risicomangement van belang zijn:

- Grote financiële onduidelijkheden over de risico's die gemeenten gaan lopen bij de decentralisaties en de wijze waarop invulling kan worden gegeven aan het realiseren van de aanzienlijke korting (enkele miljarden) op de totaal beschikbare budgetten;
- De wijze waarop binnen de eigen gemeente invulling moet worden gegeven aan de aansturing en het aansturingmodel om grip te houden op realisatie van beleid en mitigeren van de risico's;
- De manier waarop in samenwerking met andere gemeenten inhoud moet worden gegeven aan de realisatie van de decentralisaties (samenwerkingsmodel);
- De wijze waarop de verschillende rollen ten opzichte van de andere partijen die betrokken zijn bij deze drie decentralisaties moeten worden ingevuld (ketenaanpak en verschillende rollen als gemeente);
- Bij de decentralisaties spelen ICT en data (historische data, basisbestanden, productiegegevens) een zeer grote rol. De nieuwe manier van werken en de nieuwe taken brengen een grote overdracht van data en nieuwe systemen met zich mee (aandachtspunt 1). Daarnaast moet op basis hiervan ook concrete stuurinformatie worden gemaakt op gemeenteniveau;
- Onduidelijkheid of en zo ja op welke wijze verantwoording dient te worden afgelegd over de inzet van de middelen voor de decentralisaties. Bijzonder is daarbij dat zelfs binnen het kabinet daarover nog geen eenduidige lijn daarover lijkt te bestaan. Minister Plasterk (BZK) en Staatsecretaris van Rijn (VWS) verschillen daarover openlijk van mening.

Als accountant kunnen wij u als gemeente niet allerlei inhoudelijke adviezen met betrekking tot de voorbereiding en realisatie van de drie decentralisaties geven. Dat is niet onze rol. Als accountant willen wij wel vooruitkijkend het (in onze ogen) grote belang van het uitvoeren van een zeer kritische en diepgaande risicoanalyse gericht op bovenstaande risico's/aandachtsgebieden onder uw aandacht brengen. Een vroegtijdig uitgevoerde risicoanalyse voor de drie decentralisaties gezamenlijk is in onze ogen een belangrijk hulpmiddel voor raad en college bij het bepalen van uw gemeentelijke visie op deze zeer ingrijpende veranderingen.

De conclusie van de analyse en de implementatie van de decentralisaties kan zijn dat u het werk van uw gemeente op een nieuwe en slimme manier moet aanpakken. Wij willen u daarom het gedachtegoed van de 'agile' overheid niet onthouden. De 'agile' overheid staat voor de wendbare, compacte en veerkrachtige overheid. De volgende 10 bewegingen kenmerken de transitie naar die overheid:

1. Naar een focus op effecten (outcomes)
2. Naar sturen, katalyseren en regisseren
3. Naar samenwerken en uitbesteden en zelfs afstoten
4. Naar georganiseerde competitie
5. Naar een actieve 'third sector'
6. Naar andere financieringsmodellen
7. Naar een omgevingsbewuste en vooruitziende overheid
8. Naar een missiegedreven en flexibele overheid
9. Naar een nabije en bevoegde overheid
10. Naar een vraag- en klantgerichte overheid.

B.4. Veel ontwikkelingen bij woningcorporaties, verscherpte aandacht door gemeente noodzakelijk

Resultaten corporaties onder druk, mogelijk negatief effect op realisatie gemeentelijk beleid

Gemeenten en Woningbouwcorporaties zijn op veel gebieden al jaren samenwerkingspartners. Op basis van onder meer het Regeerakkoord gaat er voor corporaties veel veranderen. Een belangrijke wijziging is de invoering van een 'verhuurdersbelasting'. Corporaties moeten deze belasting, die mogelijk oploopt tot € 1,75 miljard in 2017, afdragen aan het Rijk. Veel corporaties hebben in reactie hierop geplande investeringen uitgesteld of geschrapt.

Dit heeft in veel gevallen ook indirect en direct invloed op diverse beleidsterreinen van gemeenten. Niet alleen op woningbouw en grondexploitaties. Dit betreft veelal meerdere begrotingsprogramma's. Het verdient naar onze mening aanbeveling om als raad concreet te bepalen op welke wijze u door het college wilt worden geïnformeerd over de ontwikkelingen bij de voor u relevante corporatie(s) en effect daarvan op uw gemeente.

Corporaties komen onder directe aansturing van de gemeente. VNG commissie adviseert hier over

Op basis van het Regeerakkoord gaat ook de verhouding tussen gemeente en corporatie veranderen. In het Regeerakkoord is opgenomen: "Corporaties komen onder directe aansturing van gemeenten. Gemeenten met meer dan honderdduizend inwoners krijgen extra bevoegdheden." Hoe de invulling hiervan plaats moet vinden is op dit moment niet helder. Corporaties geven aan niet terug te willen naar "een gemeentelijk woningbedrijf". Om gemeenten support te geven op dit punt gaat een speciaal ingestelde commissie gaat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) zich buigen over de vraag hoe gemeenten meer grip kunnen krijgen op woningcorporaties. Deze commissie is in januari 2013 ingesteld en zal naar verwachting in maart 2013 haar rapport uitbrengen. Zodra het advies van deze commissie beschikbaar is kunt u als gemeente nagaan hoe hier mee om te gaan.

Extra aandacht voor risico's en informatievoorziening gewaarborgde geldleningen corporaties noodzakelijk

Veel gemeenten hebben vanuit het verleden waarborgen afgegeven ten aanzien van leningen van corporaties (gewaarborgde geldleningen). In toenemende mate blijkt dat gemeenteraden niet of onvoldoende zicht hebben op:

- De feitelijke risico's die hiermee gepaard gaan of kunnen;
- De wijze waarop de gemeentelijke organisatie / het college omgaan met deze mogelijke risico's;
- De informatie die hierover beschikbaar is voor de gemeenteraad.

In de afgelopen jaren is het verstrekken van nieuwe gewaarborgde geldleningen sterk afgenomen. Landelijk is echter sprake van een zeer groot bedrag aan door gemeenten gewaarborgde geldleningen. Diverse organisaties houden zich bezig met het toezicht op corporaties. Dit toezicht resulteert in een aantal belangrijke documenten over het risicoprofiel en de kwaliteit van elke afzonderlijke corporatie. Deze documenten zijn ook voor gemeenten op te vragen c.q. in te zien. Desgewenst kunnen wij u (in samenwerking met onze collega's die zijn

gespecialiseerd in de dienstverlening aan corporaties) voorzien van een totaaloverzicht van relevante documenten van corporaties die voor u van belang zijn.

Wij adviseren het college als onderdeel van de bedrijfsvoering gericht aandacht te blijven besteden aan het risicoprofiel van corporaties en de gewaarborgde geldleningen. Daarnaast geven wij het college in overweging om richting de raad specifiek aandacht te besteden aan het risicoprofiel van de corporatie(s) waar sprake is van uitstaande leningen en gewaarborgde geldleningen. Dit kan op eigen initiatief door het college plaatsvinden, maar desgewenst ook op basis van specifieke kaders die worden bepaald door de raad. Deze kaders kunnen bijvoorbeeld door de raad in de komende meerjarenbegroting worden opgenomen.

B.5. De Wet Normering Topinkomens is op 1 januari 2013 in werking getreden

De Eerste Kamer heeft op 13 november 2012 het wetsvoorstel inzake normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector, (hierna: "WNT") aangenomen. Als gevolg van de WNT wordt de contractsvrijheid in de (semi)publieke sector ingrijpend beperkt. Niet alleen de beloning wordt wettelijk gemaximeerd, maar ook de afvloeiingsregeling wordt begrensd op € 75.000. De wet loopt daarmee vooruit op de wijzigingen in het ontslagrecht die het kabinet in het Regeerakkoord heeft aangekondigd.

Drie beloningsregimes

De WNT kent drie beloningsregimes. In het eerste regime mag de bezoldiging van topfunctionarissen niet uitstijgen boven een beloningsmaximum van € 187.340 (gebaseerd op 130 procent van het brutosalaris van een minister). Dit beloningsregime geldt voor de publieke sector en voor semipublieke instellingen als het onderwijs, de publieke omroep, drinkwaterbedrijven, woningbouwcorporaties en de zorg. In het tweede regime mag de beloning niet uitstijgen boven de voor die sector door de minister vast te stellen 'sectorale norm'. Deze norm zal worden vastgesteld voor zorgverzekeraars. Het derde regime houdt in dat het kabinet de beloning niet normeert. Dit geldt voor bepaalde scheepvaartorganisaties. De toewijzing van instellingen aan de regimes kan door de minister worden gewijzigd.

Van toepassing op bestuurders, toezichhouders en management

De WNT is van toepassing op de 'topfunctionarissen' van een organisatie. Dit zijn meestal de bestuurders, toezichhouders, de hoogste ondergeschikten binnen een organisatie en degenen die belast zijn met de dagelijkse leiding. Voor toezichhouders geldt een norm van 5-7,5 % van de maximale bezoldiging die voor de instelling geldt. De WNT geldt ook voor interim-contracten van meer dan 6 maanden, bijvoorbeeld bij inhuur via een management-bv of adviesbureau.

Voor alle organisaties geldt dat de beloning van bestuurders openbaar wordt gemaakt. Deze verplichting geldt ook voor andere werknemers als hun beloning uitstijgt boven het geldende beloningsmaximum.

Gemaximeerde ontslagvergoeding

In de eerste twee regimes wordt de gemaximeerde ontslagvergoeding ingevoerd. De vertrekvergoeding mag niet meer dan een jaarsalaris bedragen, en maximaal € 75.000. Uitzonderingen worden niet toegestaan, alleen lijken bepaalde wachtgelduitkeringen buiten schot te blijven. De WNT verbiedt alternatieve oplossingen om onder het maximum uit te komen, zoals het langer in dienst blijven terwijl geen arbeid meer wordt verricht. Van de wet afwijkende afspraken zijn nietig. Dit leidt ertoe dat een betaling die de norm overschrijdt, onverschuldigd is betaald.

Toezicht op naleving

Het wetsvoorstel geeft de minister ingrijpende handhavingsbevoegdheden. De minister kan de topfunctionaris en zijn werkgever, zo nodig met een last onder

dwangsom, dwingen om betalingen in strijd met de wet ongedaan te maken. Een betaling in strijd met de wet kan de Minister als onverschuldigde betaling opeisen. Op ons als accountants rust een meldingsplicht. Pensioenfondsen, verzekeraars en de belastingdienst moeten desgevraagd inlichtingen verschaffen over ontslagvergoedingen. Het toezicht op de naleving van de WNT zal dus strikt zijn.

Overgangsregeling

De WNT kent een overgangsregeling. Daarbij is de datum van 6 december 2011, toen de Tweede Kamer het wetsvoorstel aannam, bepalend. De tot 6 december 2011 overeengekomen beloningsafspraken worden gehonoreerd gedurende 4 jaar. Daarna vindt een afbouw plaats in 3 jaar tot het voor de organisatie geldende maximum. Indien een contract voor bepaalde tijd wordt verlengd, geldt echter direct het nieuwe regime. Wijzigingen in de beloning of de duur van de arbeidsovereenkomst die tussen 6 december 2011 en inwerkingtreding van de wet zijn overeengekomen genieten geen bescherming van het overgangsrecht.

Gevolgen voor uw organisatie

Voor bestuurders, toezichhouders en managers in de semipublieke sector, waaronder uw organisatie, heeft de WNT ingrijpende gevolgen. Verdere aanscherping van de gestelde normen zal waarschijnlijk volgen. Het is noodzakelijk om bij alle overeenkomsten, beloningsafspraken en vertrekregelingen rekening te houden met de WNT. Daarnaast is het van belang de nadere invulling van de WNT goed te volgen.